O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MA’MUN UNIVERSITETI

“YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari

2025-yil 22-fevral

URGANCH – 2025

UO‘K: 338.23:330.15(082)
KBK 65.28+28.080.1
Ya 96

“Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari [Matn] / “Ma’mun universiteti” NTM.- Xorazm: Khwarezm publication, 2025.- 590 b.

Hozirgi kunda zamonaviy iqtisodiyotda yashil rivojlanish tamoyillarini tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish ilmiy-amaliy izlanishlarni talab qiladi. Mazkur masala bo‘yicha ilmiy konferensiyalar tashkil etilishi, akademik muhitda dolzarb muhokamalar olib borilishi ushbu yo‘nalishda samarali takliflarni ilgari surishga xizmat qiladi. Ta’lim tizimida yashil iqtisodiyot tamoyillarini chuqur o‘rganish esa kelajak avlodning ekologik va iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Shu bois, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda ilmiy muassasalar va ta’lim tizimi o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish dolzarb vazifalardan biridir. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, mazkur to‘plamga iqtisodiy va tabiiy resurslardan samarali foydalanish yo‘nalishlari, sanoat va energetika, qishloq xo‘jaligi hamda xizmatlar sohalari muammolarini bartaraf etishdagi yashil yechimlar, atrof-muhit va aholi turmush sifatini yaxshilash masalalariga oid materiallar kiritilgan.

Ma’sul muharrir: DSc., prof. U.R.Matyaqubov

Tahririyat hay’ati: S.O‘.Sharifzoda, E.M.Xudoynazarov, E.B.Ibadullayev A.B.Sherov, M.M.Matkarimov, F.S.Xolmurodov, S.M.Rahimova, Sh.R.Jumaniyazova

Taqrizchilar: i.f.d., prof. B.Ruzmetov, i.f.d., prof. Z.T.Mamadiyarov

Ushbu konferensiya to‘plami mazkur yo‘nalishda ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, talaba va magistrantlar uchun foydali bo‘ladi deb umid qilamiz.

Mazkur to‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlar sanasining to‘g‘riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o‘zlari ma’suldirlar.

Konferensiya o‘tkazilishi O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27-dekabr 490-sonli buyrug‘i yig‘ilish bayoni bilan ma’qullangan.

Ushbu konferensiyasi materiallari Ma’mun universitetining 2025-yil 25-yanvar 6-sonli qarori bilan nashrga tavsiya qilindi.

© “Ma’mun universiteti” NTM, 2025
ISBN: 978-9910-632-36-5
© “Khwarezm publication” nashriyoti, 2025

5. Wang, P., et al. (2004). "Stable new sensitizer for efficient and stable dye-sensitized solar cells." Nature Materials, 2(6), 402-407.
6. Chiba, Y., et al. (2006). "Conversion of light to electricity by nanocrystalline TiO2 solar cells with a ruthenium complex dye." Applied Physics Letters, 79(8), 1206-1208.
7. Bisquert, J. (2004). "Theory of the electrochemical impedance of nanostructured semiconductor electrodes." Journal of Physical Chemistry B, 108(50), 2323-2330.

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARINING O‘RNI VA AHAMIYATI

Nazarov Sanjar Nasridinovich
SamISI mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarining roli va ahamiyati tahlil qilinadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining barqaror iqtisodiy rivojlanishga ta’siri, ekologik samaradorlikni oshirishdagi o‘rni va innovatsion aloqa xizmatlarining iqtisodiyotga qo‘shayotgan hissasi yoritib beriladi. Shuningdek, raqamli transformatsiya jarayonlari, ekologik barqarorlik tamoyillari va zamonaviy aloqa infratuzilmasining rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, aloqa xizmatlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ekologik samaradorlik, barqaror rivojlanish, raqamli transformatsiya, innovatsiya, aloqa infratuzilmasi.

Аннотация. В статье анализируется роль и значение услуг связи в зеленой экономике. Будет уделено особое внимание влиянию информационно-коммуникационных технологий на устойчивое экономическое развитие, их роли в повышении экологической эффективности, а также вкладу инновационных коммуникационных услуг в экономику. В нем также анализируются процессы цифровой трансформации, принципы экологической устойчивости и тенденции развития современной инфраструктуры связи.

Ключевые слова: зеленая экономика, услуги связи, информационно-коммуникационные технологии, экологическая эффективность, устойчивое развитие, цифровая трансформация, инновации, инфраструктура связи.

Abstract. This article analyzes the role and importance of communication services in a green economy. The impact of information and communication technologies on sustainable economic development, their role in increasing environmental efficiency, and the contribution of innovative communication services to the economy are highlighted. It also analyzes the processes of digital transformation, the principles of environmental sustainability, and the development trends of modern communication infrastructure.

Keywords: green economy, communication services, information and communication technologies, environmental efficiency, sustainable development, digital transformation, innovation, communication infrastructure.

Mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishini tahlil qilish, milliy iqtisodiyot rivojlanishidagi muammolarni aniqlash hamda uni yanada rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqarish uchun bir qator iqtisodiy ko‘rsatkichlardan foydalaniladi.

Jahon iqtisodiyotining zamonaviy jahon rivojlanishining asosiy yo‘nalishlaridan biri iqtisodiy qadriyatlarni raqamli texnologiyalar tamoyillari asosida qayta baholash, birinchi navbatda rivojlangan mamlakatlarning bilim va xizmatlar iqtisodiyotiga ilg‘or o‘tishi bilan bog‘liq bo‘lgan sifatli tarkibiy o‘zgarishlardir.

O‘zbekistonda bugungi kunda barcha zamonaviy iqtisodiy jarayonlar ilg‘or axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash asosida shakllantirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 3-iyuldagi “O‘zbekiston Respublikasida raqamli

iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorida: “Davlat iqtisodiyotning raqamli sektorini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda, iqtisodiyotning raqamli texnologiyalarini joriy etayotir. elektron hujjat aylanish tizimlari, elektron to‘lovlarni rivojlantirish va elektron tijorat sohasidagi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish” [Prezident Farmoni, 2018].

Muqobil energiya manbalarini izlash va tabiiy resurslarning kamayishi bilan bog‘liq global muammolarni hal qilishning dolzarbligi hozirgi bosqichda yangi modellar asosida iqtisodiyotni rivojlantirish uchun maqbul sharoitlarni izlashni talab qiladi. Ana shunday modellardan biri “yashil” iqtisodiyot bo‘lib, u ishlab chiqarishda qazib olinadigan yoqilg‘idan foydalanadigan an’anaviy iqtisodiyotdan farqli o‘laroq, YaIMni oshirish uchun tabiiy resurslarni qidiradi va faol foydalanadi [Набок С.Д. 2011]. Shu bilan birga, bugungi kunda "yashil" iqtisodiyot kontseptsiyasining o‘zi yagona, umumiy qabul qilingan formulaga ega emas, bu esa ushbu masalani ilmiy ko‘rib chiqish uchun dolzarb qiladi. Shu bilan birga, iqtisodiy vaziyatni barqarorlashtirishga qodir bo‘lgan “yashil” o‘sish va barqaror rivojlanish kabi bir-biri bilan chambarchas bog‘liq atamalarni shakllantirish zarurati tug‘iladi.

Qolaversa, Y.J.Xaknazarova tomonidan yashil iqtisodiyotning o‘ziga xos xususiyatlari, yashil iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini samarali rivojlantirish yo‘llarini ishlab chiqish bilan bog‘liq izlanishlarni olib borib, korxonalar va xo‘jaliklarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash nafaqat iqtisodiyotni qayta tiklash, balki uni o‘zgartirishga ham, aloqa xizmatlarini ishlab chiqishda kam xarajatli va atrof-muhitga zararsiz tola kabellari ishlab chiqarishga qaratilishi kerakligi alohida ta’kidlab o‘tadi [Xaknazarova Y.J. 2024].

Tadqiqotda taqqoslash, tahlil qilish, taqqoslash va monografik metodlardan foydalanildi.

Yashil iqtisodiyot atamasi ekologik barqarorlikni saqlagan holda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashni anglatadi. Zamonaviy aloqa xizmatlari, jumladan, raqamli texnologiyalar, mobil aloqa va internet tarmog‘i yashil iqtisodiyot tamoyillariga mos ravishda ishlab chiqilmoqda. Masalan:

- Elektron hujjat almashinuvi qog‘oz sarfini kamaytiradi va o‘rmonlarni asrashga yordam beradi;
- Videokonferensaloqa xizmatlari transportdan foydalanish zaruratini kamaytirib, uglerod chiqindilarini pasaytiradi;
- Aqlli shahar texnologiyalari energiya tejamkorligini oshirib, atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishga xizmat qiladi.

Aloqa xizmatlarining ekologik barqarorlikka ta’siri Aloqa xizmatlari yashil iqtisodiyotning ajralmas qismi bo‘lib, ekologik barqarorlikka quyidagi jihatlar orqali ta'sir qiladi:

1. Resurslardan samarali foydalanish**:** Axborot texnologiyalari elektr energiyasining samarali ishlatilishini ta'minlab, ortiqcha isrofgarchilikning oldini oladi.
2. Raqamli transformatsiya**:** Elektron tijorat va raqamli to‘lov tizimlari an'anaviy savdo jarayonlariga nisbatan ekologik zararini kamaytiradi.
3. Foydalanuvchilarning ekologik ongini oshirish**:** Raqamli platformalar orqali atrof-muhit muhofazasiga oid ma'lumotlar keng targ‘ib qilinmoqda.

Xulosa va takliflar. Yashil iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarining o‘rni tobora ortib bormoqda. Ular nafaqat iqtisodiy o‘sishga, balki ekologik muvozanatni saqlashga ham xizmat qiladi. Shunday ekan, kelajakda raqamli texnologiyalarni yanada rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash yo‘lida innovatsion yondashuvlar ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda. Quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Yashil texnologiyalarni rivojlantirish**:** Aloqa xizmatlarida energiya samaradorligi yuqori bo‘lgan texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishni rag‘batlantirish.
2. Ekologik raqamli infratuzilmani yaratish**:** Internet va aloqa xizmatlarini ekologik jihatdan maqbul qilish uchun barqaror yechimlarni ishlab chiqish.

3. Aloqa kompaniyalari uchun ekologik majburiyatlar**:** Aloqa kompaniyalariga ekologik barqarorlik tamoyillariga rioya qilish va uglerod izini kamaytirish bo‘yicha qat’iy talablar qo‘yish.
4. Elektron chiqindilarni qayta ishlash tizimini takomillashtirish**:** Aloqa sohasida foydalaniladigan elektron qurilmalar va jihozlarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish.
5. Jamoatchilik ongi va ma'lumotliligini oshirish**:** Raqamli texnologiyalar orqali yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng targ‘ib qilish va aholining ekologik ongini oshirishga qaratilgan tadbirlarni o‘tkazish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Постановление Президента Республики Узбекистан от 3 июля 2018 г. за N ПП-3832 «О мерах по развитию цифровой экономики в Республике Узбекистан» // Народное слово, 2018 г., 4 июля.

2. Набок С. Д. (2011) Энергетическая политика Норвегии (история освоения нефтегазового потенциала архипелага Шпицберген) / С. Д. Набок // Научно-технические ведомости СПбГПУ. Гуманитарные и общественные науки. Т. 4. — № 136. — С. 191-195.

3. Xaknazarova Yulduz Juraqul Qizi (2024) Yashil iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini samarali rivojlantirish yo‘llari // JMBM. 2024. №9.

ALOQA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING EKOTIZIMINI ISHLASH CHIQISH

Nazarov Sanjar Nasridinovich
SamISI mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada aloqa xizmatlarini rivojlantirishning ekotizimini shakllantirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Texnologik innovatsiyalar, infratuzilma, huquqiy muhit va iqtisodiy omillar tahlil qilinib, ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar beriladi. Zamonaviy aloqa ekotizimini rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘sish va ijtimoiy farovonlikka erishish mumkinligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: aloqa ekotizimi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, 5G, IoT, infratuzilma, regulyatsiya, innovatsiyalar.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования экосистемы развития услуг связи. Анализируются технологические инновации, инфраструктура, правовая среда и экономические факторы, а также вносятся предложения по повышению их эффективности. Подчеркивается, что экономический рост и социальное благополучие могут быть достигнуты за счет развития современной коммуникационной экосистемы.

Ключевые слова: экосистема связи, информационно-коммуникационные технологии, 5G, IoT, инфраструктура, регулирование, инновации.

Abstract. This article examines the issues of forming an ecosystem for the development of communication services. Technological innovations, infrastructure, legal environment and economic factors are analyzed, and proposals are made to improve their effectiveness. It is emphasized that economic growth and social well-being can be achieved through the development of a modern communication ecosystem.

Keywords: communication ecosystem, information and communication technologies, 5G, IoT, infrastructure, regulation, innovations.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi dunyoning yetakchi mamlakatlari iqtisodiyotida muhim o‘rin tutadi va bu sohaga kiritilayotgan sarmoya hajmi boshqa tarmoqlarga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Investitsiyalarning salmoqli qismi o‘zining innovatsion ekotizimlarini faol rivojlantirayotgan va bozorda raqobatbardoshlikni oshirish uchun yangi texnologiyalarni joriy etayotgan yirik korporatsiyalar tomonidan amalga oshirilmoqda.

Abdusamatov Q., O‘smonjonov M. Energetika va industriya sohasidagi yashil yechimlar	383
Amanbayev I., Bekbergenov G‘. The impact of the transition to a green economy on the country’s economy	385
Arzikulov X. Energetika sohasida aqilli shaharlarning ahamiyati	388
Beysenov K. Sanoat tarmoqlarida “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish va energiya tejamkorligini ta’minlash davr talabi	390
Bo‘riboyeva Z. Mamlakatimizda energiya resurslarini yaratish bilan bog‘liq loyihalarini ishlab chiqish va boshqarishdagi mavjud muammolar	393
Fozilov X., Vohidova M. Yashil iqtisodiyot sharoitida energetik resurslar samaradorligi tahlili	395
Hamroyev A., Juraxujayev D. Energetika sohasida innovatsion usullardan foydalanish	398
Isroilov X. Sanoati korxonalarida iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarida aylanma iqtisodiyot o‘rni	401
Xolmurotov F. Eksport faoliyatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari: xorazm viloyati tajribasi	403
Karimboev D. Sustainability in transportation	406
Karimboev D., Baxtiyarova Sh. Transition prospects of sustainable transportation in Khorezm region	409
Zokirova I., Mamatismoilov D. O‘zbekistonda elektr energiyasi ta’minotini yanada takomillashtirish	411
Mavlanova B., Ravshanbekova M. Erkin iqtisodiy zonalarda yashil iqtisodiyotning ahamiyati	413
Normuratov B., Begimqulov D. Elektr energetika tizimi(eet)da quvvat oqimlarini facts qurilmalari orqali boshqarish	416
Normuratov B., Axmadjonova M. FACTS texnologiyasini qo‘llash orqali elektr energetika tizimining dinamik turg‘unligini oshirish.	418
Nuraliyeva F., Karimova M. Sun’iy intellekt va mashinali o‘qitish yordamida yashil energiya samaradorligini oshirish	421
Mavlanova B. Mamlakatimizda erkin iqtisodiy zonalar rivoji	423
Shanyazov N. Accelerating green economic transition in uzbekistan: pathways, challenges, and policy recommendations for sustainable development	425
Shovdirov T. Yashil marketing strategiyasi, tushuncha va nazariy qarashlar	428
Xodjaniyazov Sh. Aholi turmush farovonligini oshirishning nazariy uslubiy asoslari	431
Xodjimatov M. Sanoat ishlab chiqarish tizimlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishning dolzarbligi	435
Очилов Ю. Саноат ва энергетика соҳасида яшил ечимлар: формула ва кўрсаткичлар асосида таҳлил	437
Abduvaxobov B. Kichik biznesning ta’minot zanjirini rivojlantirishda ekotizimlardan foydalanish yo‘llari	440
Bakirov S. O‘zbekistonda “yashil” loyihalarni moliyalashtirishning tahliliy ko‘rsatkichlari	442
Irismatov H. Yashirin iqtisodiyot hajmini statistik tadqiqi	444
Jo‘raxanov D. Samaradorligi oshirilgan yuqori sezgir bo‘yoqli quyosh elementlari yacheykalarini ishlab chiqish orqali yashil energetikani rivojlantirish	447
Nazarov S. Yashil iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarining o‘rni va ahamiyati	449
Nazarov S. Aloqa xizmatlarini rivojlantirishning ekotizimini ishlash chiqish	451
Nuritdinov B. Sanoat korxonalarida esgga asoslangan innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini yaratish	453